

Statlige og private
universiteter og høyskoler

Deres ref

Vår ref
13/3296

Dato
19.03.14

Universiteter og høyskolars plikt til å hindre overføring av kunnskap som kan medføre spredning av masseødeleggelsesvåpen

Statlige og private universiteter og høyskoler har en selvstendig plikt til å forhindre lovstridig overføring av kunnskap innen fagområder som er relevant for spredning av masseødeleggelsesvåpen eller leveringsmidler for slike. Denne plikten følger av eksportkontrollloven, eksportkontrollforskriften, forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea og forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran.

Regelverket som ligger til grunn for universiteter og høyskolars plikt til å hindre overføring av kunnskap som kan medføre spredning av masseødeleggelsesvåpen, har vært der de siste årene. Det har ikke skjedd endringer i regelverket og formålet med dette brevet er å minne om gjeldende regelverk slik at utdanningsinstitusjonene kan identifisere sensitive studier, men også for å skape klarhet om regelverket slik at det ikke skapes unødige problemer for studenter fra Iran og Nord-Korea som ønsker å studere fag som ikke er relatert til spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Nærmere om eksportkontroll

Eksportkontrollen med strategiske varer, tjenester og teknologi m.v. er hjemlet i lov av 18. desember 1987 nr. 93. Med strategiske varer menes våpen, ammunisjon og annet militært materiell, flerbruksvarer, samt tilhørende teknologi og tjenester. Ny forskrift for gjennomføring av kontrollen med forsvarsmateriell, flerbruksvarer, teknologi og tjenester trådte i kraft 19. juni 2013.

Hensikten med kontrollen er å sikre at varer, tjenester og teknologi ikke eksporteres i strid med norsk politikk, herunder internasjonale forpliktelser, for å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen og leveringsmidler for slike våpen. Kontroll med teknologioverføring, herunder i form av kunnskap, er relevant i tilknytning til studier som berører teknologiområdene som er definert i Utenriksdepartementets (UD) liste II

(flerbruksvarer), samt mot militære varer og teknologi. Når det gjelder kontroll med kunnskapsoverføring, bør årvåkenheten særlig rettes mot høyere studienivåer (masterprogram og doktorgradsstipendiater) innenfor de fagområder som omfattes av kategoriene i Utenriksdepartementets liste II (www.eksportkontroll.mfa.no).

Særskilt om studenter fra Iran

FNs sikkerhetsråd vedtok i tiden 2006-2010 fire resolusjoner som følge av sterke indisier i retning av at Iran utvikler kjernefysiske våpen og våpensystemer. Norge har en folkerettslig plikt til å gjennomføre bindende vedtak av FNs sikkerhetsråd. Sammen med EUs restriktive tiltak, som også er gjennomført i norsk rett, utgjør Sikkerhetsrådets bindende vedtak grunnlaget for det norske sanksjonsregimet mot Iran.

Det er flere bestemmelser som forbyr teknologioverføring ”til iranske personer, enheter eller organer eller til bruk i Iran”. Det er forbudt for norske rettssubjekter å ”overføre (...) teknologi” som angitt i forskrift om sanksjoner og tiltak mot Iran av 9. februar 2007 vedlegg I eller II til iranske personer eller til bruk i Iran, jf. § 2 (1). På samme måte er det forbudt å ”overføre (...) teknologi” som er oppført i forskriftens vedlegg III uten at man har forhåndstillatelse, jf. § 3 (1). Det er videre forbudt å overføre teknologi som er oppført i vedlegg VI og VIA og teknologi som oppført i vedlegg VIB til iranske personer eller til bruk i Iran, jf. §§ 8 og 10a.

Det følger videre av forskriftens § 5 at det er forbudt ”å levere, direkte eller indirekte, teknisk bistand” i tilknytning til varene og teknologien som er oppført på Utenriksdepartementets vareliste I (forsvarsmateriell) eller i tilknytning til varene og teknologien som er oppført i forskriftens vedlegg I eller II til ”iranske personer, enheter eller organer eller til bruk i Iran”.

”Teknisk bistand” er definert i Iran-forskriften § 1 bokstav r) og omfatter blant annet ”(...) enhver annen form for teknisk tjeneste, uansett om bistanden ytes i form av instruksjon, rådgivning, opplæring, overføring av driftskunnskaper eller ferdigheter(...)”.

Begrepet ”opplæring” vil etter departementets syn omfatte studenter og ph.d.-kandidater som mottar undervisning eller veiledning ved norske utdannings- eller forskningsinstitusjoner.

Særskilt om studenter fra Nord-Korea

Sanksjonene mot Nord-Korea er begrunnet i landets atomvåpenprogram.

Det følger av forskrift om sanksjoner mot Nord-Korea av 15. desember 2006 § 1 (1) d at ”det er forbudt for norske rettssubjekter og for enhver som befinner seg på norsk territorium å selge, forsyne eller overføre til Nord-Korea (...) teknologi som er listeført av Sanksjonskomiteen for Nord-Korea eller av Sikkerhetsrådet på bakgrunn av at det vil kunne bidra til utvikling av masseødeleggende våpen, herunder atomvåpen og ballistiske missiler”. Bestemmelsen har en peker til listene på sanksjonskomiteens hjemmeside.

Utdanningsinstitusjonenes ansvar

Universitets- og høyskoleloven og tilhørende regelverk inneholder ikke hjemmel til å nekte opptak, men sanksjonsforskriftene mot Iran og Nord-Korea gir utdanningsinstitusjonene en plikt og rett til å nekte studenten å ta bestemte fag. Eksportkontrollregelverket gir også adgang til å avslå overføring av kunnskap (immateriell teknologi) når det vurderes å representere en uakseptabel risiko for uønsket militær bruk i utlandet.

Utdanningsinstitusjonene må legge opp til en konkret og individuell vurdering av hver enkelt studiesøknad fra tidligere nevnte land.

Dersom utdanningsinstitusjonen vurderer det slik at en student fra Iran eller Nord-Korea tar fag eller emner som rammes av regelverket, kan de ta kontakt med UD for å få nærmere opplysninger om reglene.

Dersom en utdanningsinstitusjon har bekymringer knyttet til om ulovlig kunnskapsoverføring har funnet eller kan finne sted kan de ta kontakt med PST for nærmere dialog og rådgivning.

Kunnskapsdepartementet (KD) har tatt initiativ til et møte om temaet mellom UHR, enkelte utdanningsinstitusjoner og UD, Justis- og beredskapsdepartementet, PST og KD. KD vil også invitere resten av uh-sektoren til et møte høsten 2014 for å gi berørte utdanningsinstitusjoner mer utfyllende informasjon om regelverk og prosedyrer.

Med hilsen

Anne Grøholt (e.f.)
avdelingsdirektør

Øystein Holmedal-Hagen
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer.